

Krystyna Popławska

Politechnika Poznańska w Poznaniu
Biblioteka Główna
Krystyna.Poplawska@ml.put.poznan.pl

Wdrożenie systemu biblioteczno-informacyjnego HORIZON w Bibliotece Głównej Politechniki Poznańskiej w latach 1994-2005

HORIZON in the Main Library of the Poznan University of Technology: 1994-2005

Abstrakt

Referat przedstawia krótką historię wdrażania zintegrowanego systemu bibliotecznego HORIZON, począwszy od opracowania analiz i dokumentów wstępnych, prac przygotowawczych i szkoleń pracowników. Omawia sposób wprowadzania kolejnych modułów i związane z tym zmiany w organizacji pracy w bibliotece oraz przygotowanie systemu do współpracy z katalogiem centralnym NUKAT.

Słowa kluczowe

biblioteki - automatyzacja; bibliotekarstwo - oprogramowanie

Abstract

The paper presents stages of the implementation of HORIZON, the integrated automated library system, starting with the initial analyses and documents and going on to preparatory work and staff training. It describes the way of introducing successive modules and changes in the library activities resulting from these introductions. It also presents the preparation of the system to cooperate with the National Union Catalog (NUKAT).

Key words

libraries - automatization; librarianship - software

1. Wstęp

Wdrażanie systemu biblioteczno-informacyjnego HORIZON odbywało się w kilku etapach. Poszczególne etapy obejmują następujące lata:

- 1994-1996 - opracowanie analiz i dokumentów wstępnych dotyczących nowych projektów związanych z procesem komputeryzacji biblioteki;
- 1996-1997 - prace przygotowawcze do wdrożenia systemu;
- 1997-2004 - wdrażanie systemu.

Początek prac nad wdrożeniem modułów systemu biblioteczno-informacyjnego HORIZON w Bibliotece Politechniki Poznańskiej rozpoczął się w połowie 1996 roku.

Zostało utworzone Stanowisko ds. Tworzenia Zintegrowanego Systemu Bibliotecznego zwane w środowisku bibliotekarskim bibliotekarzem systemowym oraz Pracownia Obsługi Informatycznej.

W 1997 roku w BGPP zainstalowano serwer, na którym zostały umieszczone 4 bazy wybranych bibliotek poznańskich : Akademii

Ekonomicznej, Akademii Wychowania Fizycznego, Papieskiego Wydziału Teologicznego, Biblioteki Politechniki Poznańskiej oraz baza treningowa, do której miały dostęp wszystkie biblioteki poznańskie wdrażające system HORIZON, a działające w ramach Poznańskiej Fundacji Bibliotek Naukowych – instytucji, której zadaniem był wybór i zakup oprogramowania zintegrowanego systemu bibliotecznego, organizacja przetargu na zakup sprzętu, koordynacja procesu wdrażania systemu, organizacja szkoleń dla bibliotekarzy oraz współpraca z innymi bibliotekami eksploatującymi podobny system biblieczny.

Obecnie bazy obsługiwane są przez serwer zainstalowany w Poznańskim Centrum Superkomputerowo-Sieciowym, który obsługuje biblioteki naukowe miasta Poznania, zrzeszone w Poznańskiej Fundacji Bibliotek Naukowych.

Po zainstalowaniu bazy należało dostosować system do pracy w bibliotece według lokalnych ustaleń. Zostały przygotowane **arkusze preinstalacyjne**, obejmujące założenia pracy i organizacji wszystkich modułów systemu. Według tych arkuszy firma Dynix, instalująca klienta systemu Horizon wstępnie zaprojektowała bazę danych.

2. Konwersja

Ponieważ od roku 1992 Biblioteka Główna PP pracowała w lokalnym systemie bibliotecznym Lech-BMS, w którym działały dwa moduły: moduł katalogowania druków zwartych oraz moduł udostępniania zbiorów, wypracowano możliwie bezkolizyjne przejście do nowego systemu, bez zakłócenia ciągłości pracy biblioteki.

W związku z czym opracowano zasady konwersji danych z katalogu komputerowego Lech-BMS do systemu HORIZON, pracującego w formacie danych wymiennym USMARC. W 1997 roku dla firmy Dynix, która podjęła się dokonania konwersji została przygotowana dokładna analiza struktury bazy danych systemu lokalnego i propozycja przeniesienia tej bazy do systemu HORIZON.

3. Szkolenia

W tym samym roku rozpoczęły się intensywne szkolenia pracowników Biblioteki Głównej PP w zakresie formatu wymiennego USMARC. Szkolenia były prowadzone przez bibliotekarza systemowego, pracownicy uczestniczyli też w kursach katalogowania organizowanych przez Poznańską Fundację Bibliotek Naukowych.

Szkolenia i rozpoczęcie prac w systemie HORIZON były możliwe dzięki uzyskaniu przez Poznańską Fundację Bibliotek Naukowych środków finansowych z Fundacji Mellona, zakupowi serwerów i komputerów PC; BGPP otrzymała z tego źródła 50 komputerów, sukcesywnie dostarczanych w atach 1996-1998, z których 6 przekazała do bibliotek wydziałowych PP.

4. Praca w modułach

Wdrażanie systemu HORIZON rozpoczęto od modułu gromadzenia zbiorów. Po przetestowaniu, dostosowaniu organizacyjnym i systemowym, w styczniu 1998 roku moduł został uruchomiony w Oddziale Opracowania Druków Zwartych i Zbiorów ; w następstwie tego zostały zautomatyzowane prace związane z podziałem budżetu, wydrukiem zamówień do dostawców oraz wydrukiem ksiąg inwentarzowych. W lutym tegoż roku zaczęliśmy pracę w module katalogowania w Oddziale Wydawnictw Ciągłych od wprowadzania rekordów opisu bibliograficznego czasopism, będących w aktualnej prenumeracie.

W listopadzie 1998 r. Oddział Druków Zwartych i Zbiorów Specjalnych zaczął opracowywać rekordy bibliograficzne książek w formacie USMARC, równolegle wprowadzając dane w systemie Lech-BMS (w tym systemie cały czas działała wypożyczalnia). W kwietniu 1999 roku do bazy systemu HORIZON zostały przegrane rekordy bibliograficzne oraz rekordy pozycji z systemu Lech-BMS, co pozwoliło zamknąć bazę starego systemu i zaprzestać drukowania kart katalogowych do katalogu kartkowego. Baza po konwersji jest poprawiana i uzupełniana.

W wrześniu 1999 roku wdrożyliśmy moduł czasopism składający się z dwóch podmodułów: kontrola czasopism (rejestruje wszystkie zasoby różnych typów druków ciągłych) i wpływy czasopism (rejestruje bieżące wpływy i zasób). Dostosowano także moduł gromadzenia do rejestracji zamówień, budżetu i wydruku inwentarzy dla czasopism i wydawnictw ciągłych.

Rok 1999 to również intensywne przygotowania do wdrożenia modułu wypożyczeń. Do bazy systemu HORIZON zostały automatycznie przeniesione konta zapisanych do biblioteki czytelników, a następnie pracownicy ręcznie wprowadzili wypożyczenia zarejestrowane w poprzednim systemie. Moduł przystosowano do lokalnego regulaminu biblioteki, a pracownicy zostali przeszkoleni w obsłudze. Uruchomienie wypożyczeń w systemie HORIZON nastąpiło z początkiem roku akademickiego 1999/2000. Ze środków Uczelni i Biblioteki przeprowadzono remont wypożyczalni i sali katalogowej : w wypożyczalni zainstalowano 5 stanowisk obsługujących wypożyczenia i zwroty dokonywane przez czytelników, a w sali katalogowej BGPP zainstalowano 8 terminali z przeglądarką Windows User Interface(WUI), umożliwiającą dostęp do baz komputerowych wszystkich bibliotek Poznańskiej Fundacji Bibliotek Naukowych oraz 6 terminali w czytelni ogólnej na Nowym Mieście (ul.Piotrowo). Terminale zakupiono ze środków Uczelni.

W listopadzie 2000 roku Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej wdrożyła moduł Closed Stack Access (CSA – zamówienia do magazynu zamkniętego). Do tego czasu czytelnicy realizowali wypożyczenia w sposób tradycyjny ; wyszukiwali potrzebne im pozycje w OPAC-u, notowali sygnatury książek, a następnie w Oddziale Udostępniania oddawali wypełniony ręcznie rewers.

Moduł CSA pozwala czytelnikowi na zdalne zamawianie książek poprzez przeglądarkę WUI z 10 stanowisk w sali katalogowej (wypożyczalnia

na Wildzie, 10 stanowisk w czytelni Oddziału Informacji Naukowej (Wilda), 6 w czytelni ogólnej i 4 w czytelni czasopism na Nowym Mieście (ul. Piotrowo) oraz w 6 czytelniach bibliotek instytutowych, które pracują w systemie bibliotecznym. Wydruk zamówienia następuje w magazynie i czytelnik otrzymuje książkę bez konieczności ręcznego wypisywania rewersu, a zamówione pozycje można odbierać w przeciągu trzech dni.

W styczniu 2002 roku w czytelni na Piotrowie zostało utworzone stanowisko komputerowe dla studentów studiów zaocznych umożliwiające studentom zapisy, aktywacje kart czytelnika oraz odbiór zamówionych pozycji (na zamówieniach do CSA możliwość wybrania lokalizacji odbioru) w przeciągu 16 dni.

5. Współpraca z Centrum NUKAT

W marcu 2003 roku Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej podpisała „Porozumienie o współpracy w zakresie katalogowania w Narodowym Uniwersalnym Katalogu Centralnym NUKAT”.

Decyzja o przystąpieniu BGPP do katalogu Centralnego Nukat została podjęta już w 2002 roku z chwilą jego powstania. Współpraca z NUKAT wymagała pokonania wielu trudności wynikających z warunków technicznych i cech systemów, różnic w zakresie formatu haseł wzorcowych między systemem HORIZON, a VIRTUA - systemem NUKAT. Należało opracować dodatkowe oprogramowanie umożliwiające konwersję rekordów z jednego systemu do drugiego oraz porównania plików w celu modyfikacji i pobierania nowych rekordów.

W pierwszym etapie pracownicy BGPP odbyli szkolenia zorganizowane przez Centrum NUKAT uzyskując uprawnienia do wprowadzania rekordów. Zakres szkolenia obejmował zapoznanie się z systemem VIRTUA, procedurami współpracy oraz zasadami sporządzania rekordów kartoteki haseł wzorcowych i bibliograficznych.

W drugim etapie należało przygotować aktualizację bazy haseł wzorcowych zgodnych z CKHW. Z Centrum NUKAT otrzymaliśmy plik rekordów kartoteki haseł wzorcowych do jej jednorazowej aktualizacji. Został napisany program zapewniający codzienną aktualizację bazy BGPP poprzez wgrywanie rekordów nowych i zmodyfikowanych (rekordy bibliograficzne i KHW).

Aby umożliwić katalogującym import i eksport rekordów bezpośrednio z bazy NUKAT powstał program konwertujący rekordy : HORIZON>VIRTUA oraz VIRTUA>HORIZON. Dzięki temu można bezpośrednio kopiować rekordy z NUKAT lub wysyłać opracowane w Bibliotece Głównej PP z HORIZONA do VIRTUI. Daje to możliwość kopiowania rekordów bezpośrednio z NUKAT z dodawaniem logo biblioteki pobierającej (informacja o miejscu pozycji).

System Horizon w BGPP został odpowiednio przygotowany do współpracy z NUKAT ; ustawienie źródeł importu, dodanie indeksów numerów haseł wzorcowych i bibliograficznych, ujednoczenie formatów

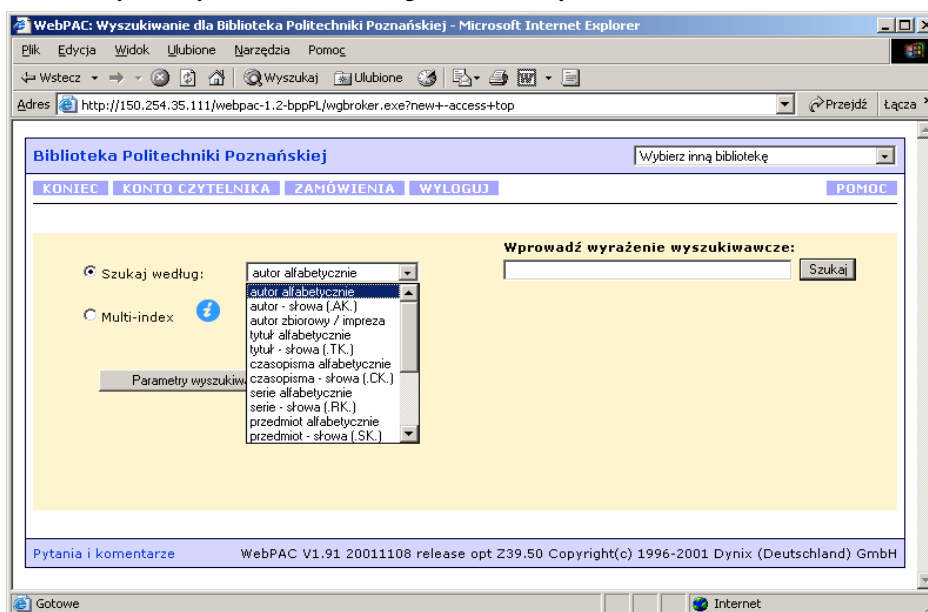
markowskich opisów formalnych i języka haseł przedmiotowych KABA, dodanie indeksów klasyfikacji przedmiotowej w języku angielskim i francuskim.

6. Nowa wersja systemu

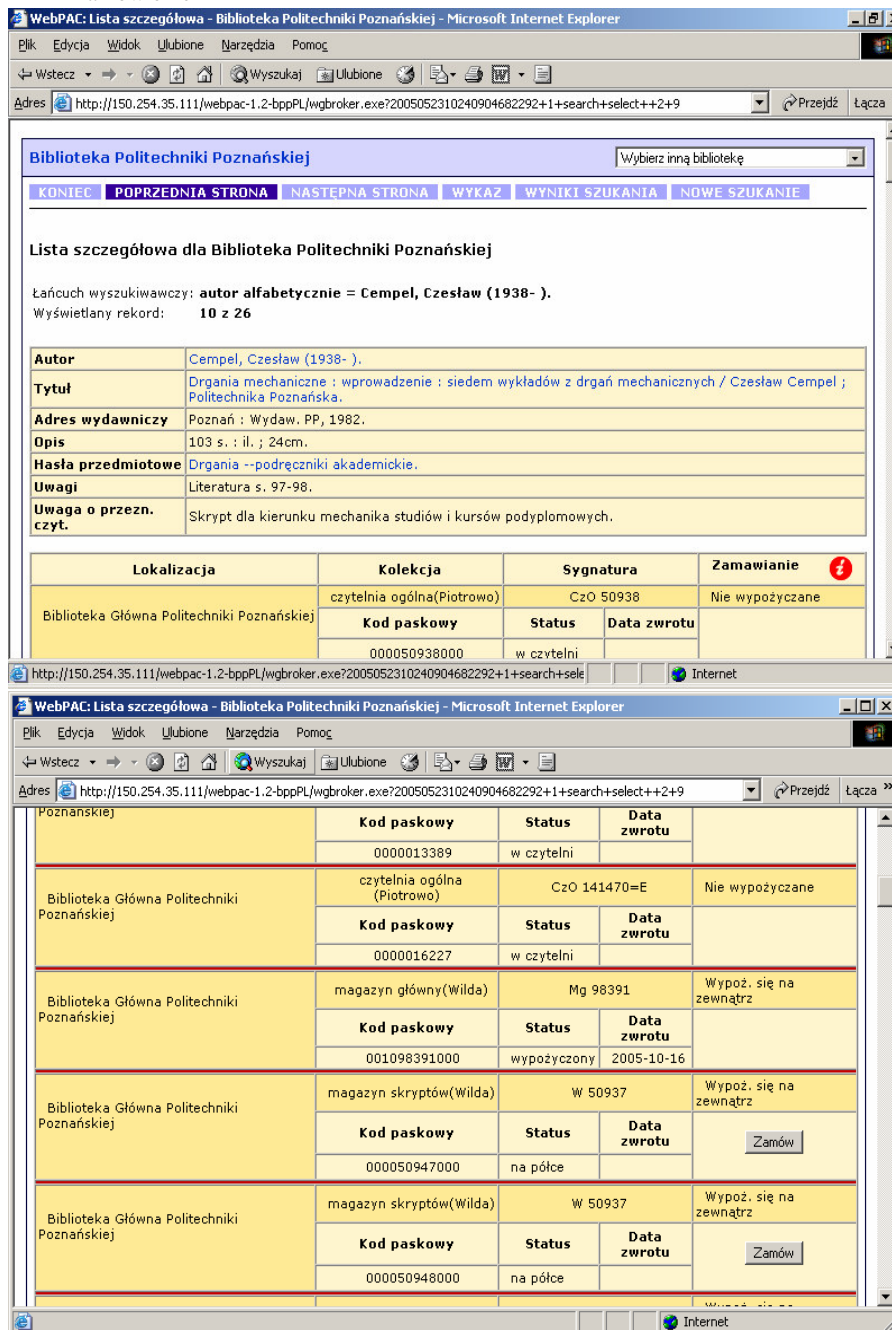
Rok 2004 to rok przygotowania do przejścia na nową wersję systemu HORIZON 5.3g cechującą się znacznymi zmianami w stosunku do poprzednich. W nowej wersji systemu moduł wypożyczeń realizuje wszelkie zamówienia oraz wypożyczenia międzybiblioteczne. System został wyposażony w nowy interfejs WebPac dający czytelnikowi możliwość zdalnego zamawiania materiałów bibliecznych, sprawdzania stanu swojego konta oraz dokonywania samodzielnie prolongaty wybranych pozycji z dowolnego miejsca na Ziemi.

Nowa wersja systemu HORIZON w Bibliotece Głównej PP po przygotowaniu została wdrożona w lutym 2005 roku. Na wszystkich terminalach znajdujących się w sali katalogowej (Wilda), czytelni Oddziału Informacji Naukowej (Wilda), w czytelni ogólnej i czytelni czasopism na Nowym Mieście (ul. Piotrowo) oraz w 6 czytelniach bibliotek instytutowych pracujących w systemie została zainstalowana nowa przeglądarka WWW (patrz rys.1-6).

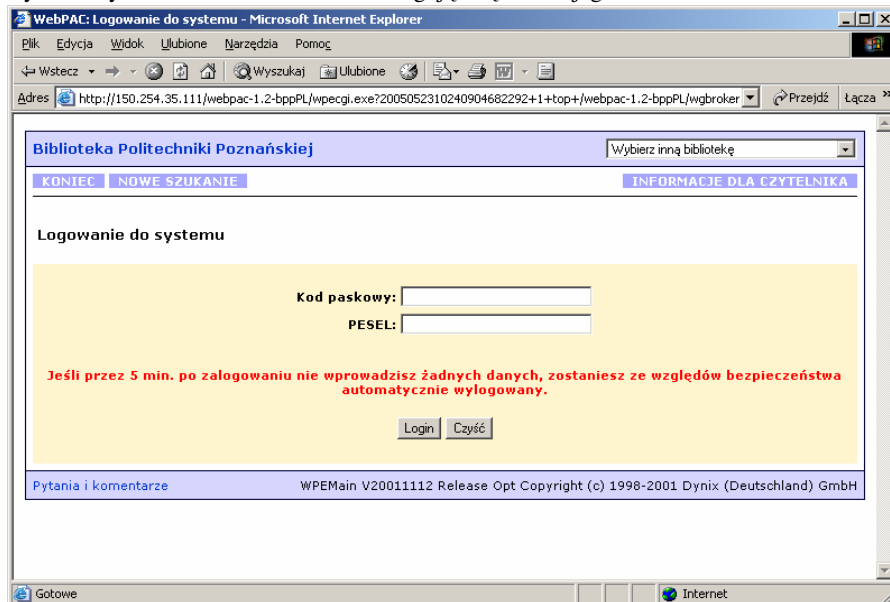
Rys. 1. Wyszukiwanie w katalogu online dla użytkowników Internetu

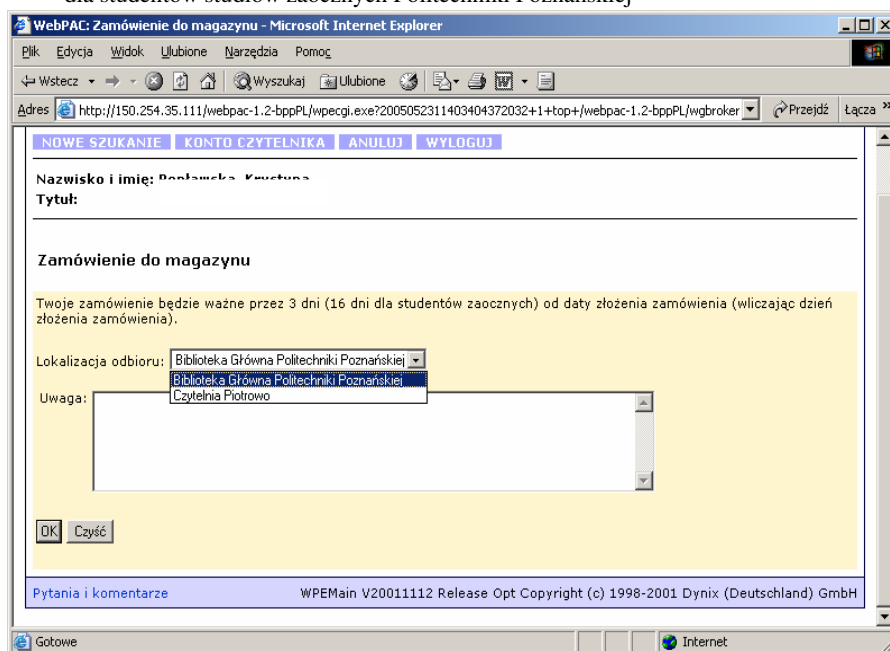
Rys. 2. Użytkownik otrzymuje informację o aktualnym statusie pozycji i może złożyć zamówienie

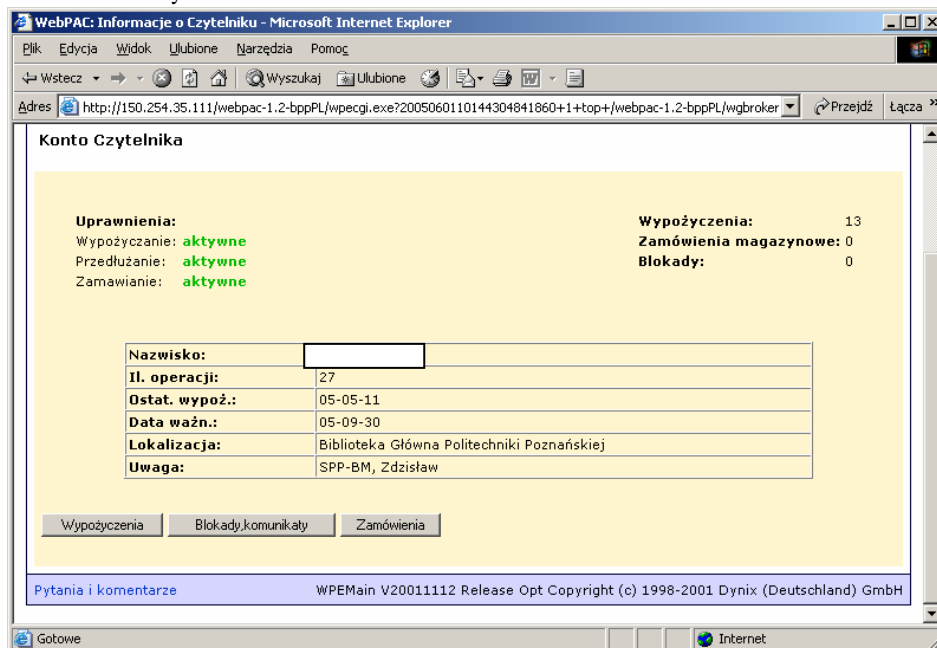
Rys. 3. Użytkownik składa zamówienie logując się do swojego konta

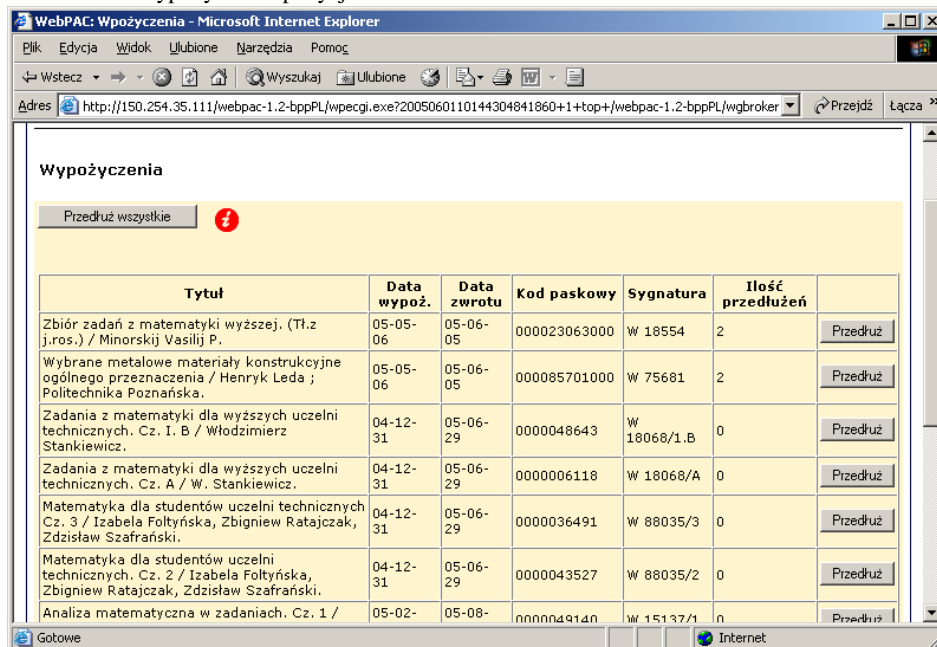
Rys. 4. W zamówieniach istnieje możliwość wyboru lokalizacji odbioru dla studentów studiów zaocznych Politechniki Poznańskiej

Rys. 5. Aktywne konto użytkownika z możliwością sprawdzenia wypożyczeń, blokad i dokonanych zamówień

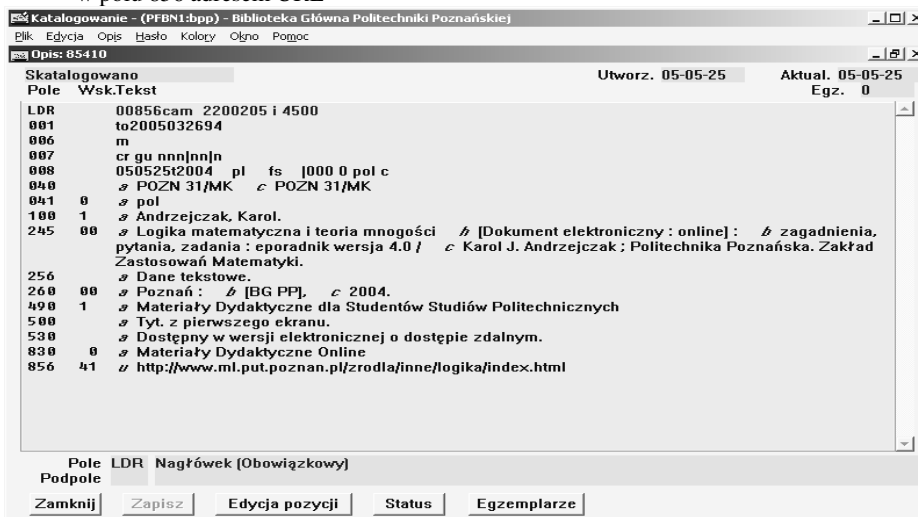

Rys. 6. Stan konta użytkownika z możliwością dokonania przedłużenia okresu wypożyczenia pozycji

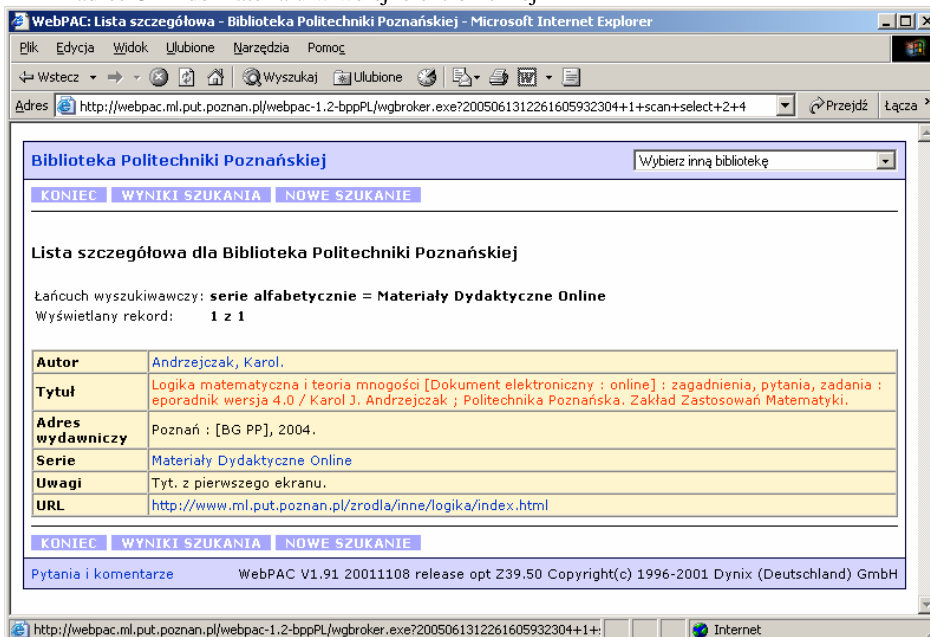

7. Najbliższa przyszłość

Rys. 7. Opis bibliograficzny rekordu dostępnego tylko w wersji elektronicznej z zaznaczonym w polu 856 adresem URL

Rys. 8. Rekord w przeglądarce internetowej z bezpośrednim dostępem poprzez adres URL do materiału w wersji elektronicznej

Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej kładzie duży nacisk na rozwój swoich zasobów elektronicznych, a system HORIZON zwiększa możliwości udostępnienia tych zasobów czytelnikom. Poprzez opis bibliograficzny rekordów z zaznaczonym adresem URL można uzyskać bezpośredni dostęp do:

- (1) zasobów Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej (WBC);
- (2) czasopism elektronicznych, mających odpowiednik wersji drukowanej w zasobach BGPP;
- (3) „Materiałów dydaktycznych dla studentów studiów politechnicznych” w wersji elektronicznej (prace w toku).